

Ба 48 375

МІКОЛА
ХВЕДАРОВИЧ

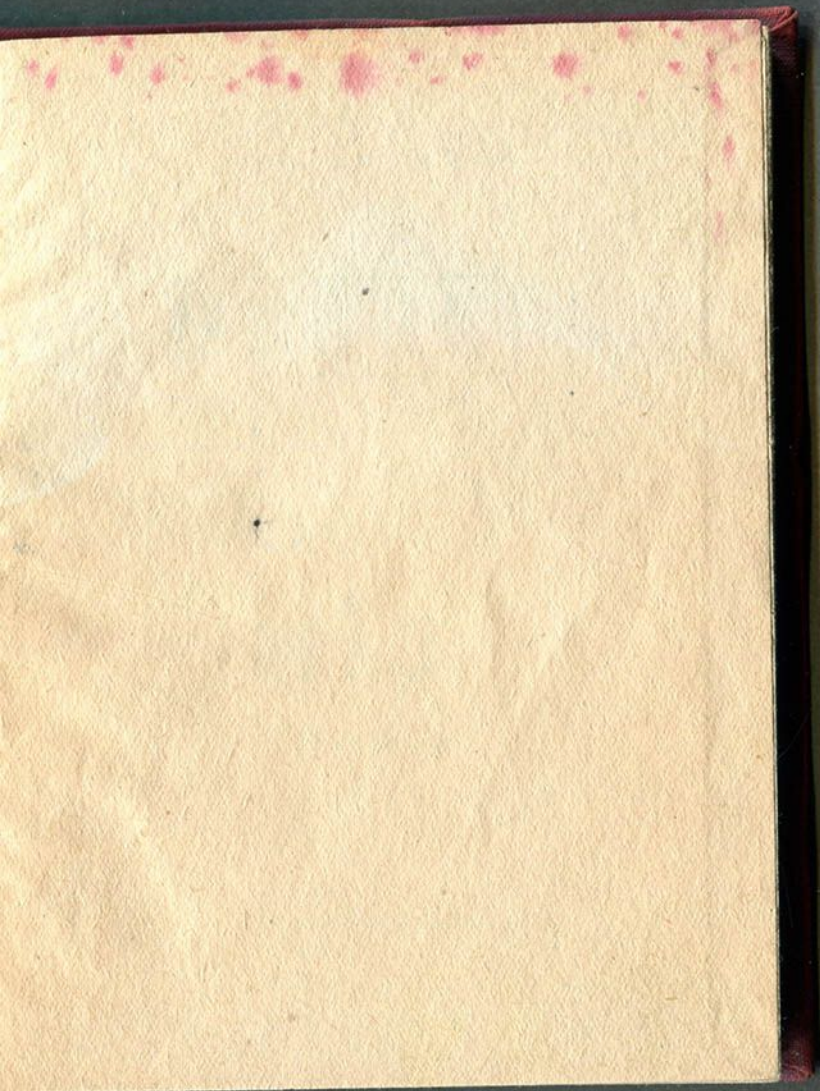
ВАЙНА

3а

МІР

ЛІМ
ДВЕ

N

N

7.
2
4

Ба 48375

МІКОЛА
ХВЕДАРОВІЧ

ВАЙНА

ЗА

МІР

ВЕРШЫ

ЛІМ
ДЗЯРЖАўНАЕ ВЫДАВЕЦТВА
БЕЛАРУСІ
МЕНСК 1932

Ба-48375

Бел. г. дзел
1994 г.

Рэдактар *Л. Бэнды*
Корэктар *С. Грахоўскі*
Тэхрэдактар *І. Мілешка*

Вокладка мастака *Б. Малкіна*
Здана ў друкарню 20/V—32 г.
Падысана да друку 6/X—32 г.
Адк. карэктар друк. *Варатынская*.
Набрана брыгадай *Нечаева*.

287.749

*Sp: Lenin. M.
21. jūn. 34. g.
№ 145.738.*

25. 6. 4. 2009

Зак. № 1253. 2.000 (2¹/₈ арк.). Уп. Галоўлітбелу № 373

Друкарня імя Сталіна.

НА ПАРАСТКАХ ДЗЁН—ДЫНАМІТ

На парастках дзён—дынаміт,
А пальцы стральцоў на паўкорчы.
І справа дарады ўжо міт,
На парастках дзён—дынаміт.

І ў гэты наструнены час,
Нацяты бікфордавым шнурам.
Спакой! На муштроўку адчай!
У гэты наструнены час...

І кожны завод, кожны гмах,
Збудованы ў тэрмін па пляну,
Штурмуе варожы замах,
Наш кожны завод, кожны гмах.

Часова стаяць рубяжы,
Рабочы—ня ведае межаў.

Ад гневу зямля задрыжыць,
І рухнуць тады рубяжы.

А поквль ударней варштат
І творча палайма ўздымней
У тысячы вольт, кілёват,
Уздымней, ударней варштат.

Ня толькі будоўляй гарэць
І збройнаю моцай павінны.
Ці-ж спраўны ў ладунках сьвінец,
Ня толькі будоўляй гарэць.

Бо дзень надыходзіць навал,
Даень гневу і клясавай бойкі.
Муштруе палкі генэрал,
І дзень надыходзіць навал.

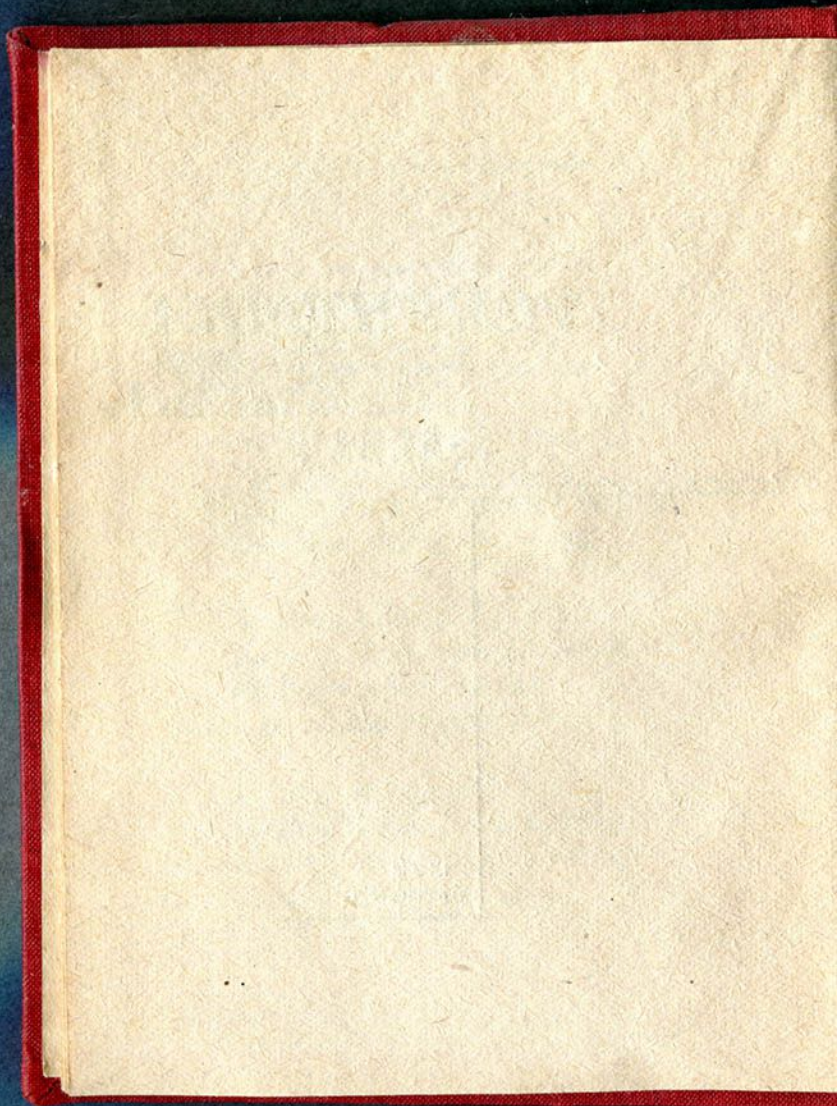
І ў гэты наструнены час,
Нацяты бікфордавым шнурам.
Спакой! На муштроўку адчай!
У гэты наструнены час,

РОМАНТЫКА

БАЯВАЯ

Мікола
Хведаровіч

У ЗАВІРУСЕ ДЗЁН

З цыкля „Вершы пра паходы“

I

Мы йшлі ў анучах,
Мы босыя йшлі,
І чуўся пявучы
Змаганьня заклік.
Ды вецер халодны
Нам песьню адну
Пяяў пра паходні
Ў лахмоцьці ануч.
Варожыя сілы
Нас клікалі ў бой,
Галодных асілкаў
Прызыўнай трубой.
Мы йшлі на змаганьне,
Галодныя йшлі,

Пад новым сьвітаньнем,
Пад бацькаўскі кліч.
Ой цёмныя ночы,
Далёкія сны.
Мы справу рабочых
Їшлі бараніць.
Выходзілі людзі,
Праводзілі нас:
„Хай добры вам будзе
Ў дарожаньцы час“.

II

Высахлі вочы,
Сьлёз няма.
Вораг павоўчы
Націснуў на нас.
Стальлю халоднай
Ї волавам куль,
Чакаць дапамогі
Адкуль, адкуль?
Варшаўскае поле,
Нябёс сінь...
Палітыя кроўю
Растуць аўсы.

Акопы, акопы—
Крок,
Сьмерць!
Пад Перакопам .
Націснуў зьвер.
І мы пакляліся
Мой дружа, ізноў
Голаву з бою
Аддаць з табой.
Мы верылі ў шчасьце,
Ў перамогу жыцьця.
З Бярозы да Віслы
Пранесьлі сьцяг.

III

Вораг, вораг!
З Белавежы
градам куль,
Сыпанулі
ў рассыпную—
хто адкуль.
Коні, людзі,
людзі, коні,
крык і звон.

Мчыцца ўдалеч
ў мыльным шале
эскадрон.

Мой таварыш
націскае павады,
І ліхая раптам куля,
да бяды,

Шыбанула,
Расчাপіла галаву,
На памятую
зваліўся ён траву.

Мчацца далей,
коні мчацца—

Звон страмён.

Мчыцца далей,
ў мыльным шале
эскадрон.

ШОСТАЯ ПЕСНЯ

Ідуць за ротай—
рота,
За крокам—
чоткі крок,
Адчынены вароты
У новы,
сьветлы рок.
Закал ў галодным целе,
І вокам дзе ні кінь—
Салдацкія шынэлі,
Паходныя мяшкі.
Ў дарогу,
Усе ў дарогу,
Далёк яе качец,
А ў зарасьлях бязногі
Я, выбіты баец.

Заву на дапамогу,
Хапаю кастылі...
І зломаную ногу
Цалуе твар зямлі.
— Таварышы, браточкі!
Крычу за разам, раз...
— Ё балячках чарваточын,
Халоднай ночы гразь.
Душою ўсёй і целам
Я з вамі рвуся ў даль...
...І ліпне да шынэлі
Разьбітая нага.
Байцы-ж ідуць ў запале,
Далёк ім заклік мой,
На ворага паўсталі
Сталёваю сыцяной.
Їх гукі песень тонуць
Пад зычны чоткі крок...
І рухаюць калёны
У новы, сьветлы крок.

У БАЛЬНІЦЫ

Їх голас многатонны,
Жаданьне ў іх адно...
Праходзяць эшалёны
Перад маім вакном.
Бадзёрым, гучным зыкам
Їм падпявае шыр.
Їх вецер без'языкі
Ня можа прыдушыць.
Такое адчуваньне —
Заву, крычу ізноў,
А мне на разьвітаньне:
— Таварыш, вы бяз ног.
Їдуць, ідуць калёны,
А шлях пыліць, пыліць.
Чуцён у эшалёнах
Каманды пераклік.

І сэрца ў грудзях рвецца,
З усімі, хоць ў засьвет.
А ў вочы мне сьмяецца
Бальнічны габінэт.
Вялікая гарачка,
Чужыя галасы,
У белым кажа дзядзька—
— Адданы краю сын.
Гараць ад смагі вусы,
Душа-ж за песьняй ў шыр.

.
І нешта душыць моцна,
З навагай задушыць.
Прашоў кар'ерам конны
Апошні эскадрон...
Шапочуць ціха клёны
Каля маіх вакон.

ШЧЫРЫЯ СЛОВЫ БАЙЦА

Макару Пасынку

Дружа!

З якое плянэты,
Армейскае шчасье...
Ён!..

... ..
... Ноч, кулямёты,
Дажджом ракеты,

Страх,
Сьмерць,
Звон...

Дружа!
Сустрэча такая,
Сэрца агнём
прайме.

Была пара
баявая;

Дождж,
Агонь,
Сьнег...
Помніш,
бліснуў клінок,
Помніш,
Крыві струмок,
Помніш,
Вады глыток,—
І зноў
У рашучы бой,
Сэрца грыміць
трубой,
Строй,
падпірае строй...
І мы,
мы, Макар, з табой;
Сёньнячы мы—
Сталінстрой,
Сёньнячы мы—
Валхаўстрой,
Сёньнячы мы—
Вахшстрой,
А заўтра, мы—
Гомельстрой,—

І заўтра—
За гмахам,
гмах,

І заўтра—
за дахам,
дах,—

Мы сёння, дружа,
з табой,

Фабрык узводзім
строй.

Пот-жа
і кроў байца,

Гэта,
мудрэй сьвінца;

Кожная кропля—
даль,

Кожная кропля—
сталь.

Сталь-жа—
халодны штык,

Кожны баец—
Бальшавік.

Толькі байцу
ня спаць,

Б. 48375

Трэба байцу
 відаць!
Там,
 дзе кроў і пот —
Гмахі
 вялікіх работ,
Справы
 вялікіх турбот.
Трэба байцу
 ня спаць,
Мусіць баец
 відаць!
Точыць вораг штылет,
Шкоднікам ходзіць шкет,
Зданью вайны — шкілет,
У здрадзе дрыжыць сусвет.
Хай жа
 тварцы спакус,
Толькі
 падымуць руку! —
Будзе атак сьвінец
Нішчыць прыгнёт векавы.
Будзе чырвоны баец
Волі свае вартавым.

Бо кожная
 кропля крыві,
Гарачага поту
 байца,
Гэта—
 жывы бальшавізм
Гэта—
 Комуны сьцяг.

5784-5

У ПАХОД...

Так,
запахла вайною,
Порахам
пахне вясна.
Дружа,
рыхтуеш зброю,
Кажаш,
— сядлаю каня.
Кажаш,
— Махра ў кісеце,
Жальбай
галосіць дом,
Вецер,
Армейскі вецер,
Чуеш,
Армейскім нутром.

Я сам
яго
адчуваю,
Як сырасьць
асеньніх дарог,
Як жыўнасьць
находнага чаю,
Як боль
намаволеных ног.
Хіба-ж
народзіць трывогу,
Трубы
набалелы марш?
Хіба-ж
мы крочылі
ў ногу,
У буднях работы
дарма?
Мы зноў
у адным эскадроне,
Разьведчыкі
Першай рукі.
Віхрастыя
Ўзмылены коні,

Ў запале
Грызуць муштукі.
І першым
Армейскім загадам,
Нам,
новае шчасьце каваць...
Шануйма-ж
старую брыгаду,
Дзе лёгка
сьпяваць
і ўміраць..

.
Чую,
запахла вайною,
Крывавы кішыць
карагод.

Дружа!
Гатова зброя,
Конь асядланы—
Ў паход!

ІМПРОВІЗАЦЫЯ

(Удар па Балаховічу)

Прараб, бяры прыцэл,
Мішэнь твая—плі—пані
Па вуліцы песьні льюцца:
Паўстань,

Паўстань,

Паўстань!

І раптам варожы агонь,
Сьвінцовай навальніцай град.
То дзікая сотня

Залатых пагон:

Ура, ура!

Ура, ура, ура!..

Гігіканьне іх галасоў,
Сухое шабуршаньне шпор,
А крыкі атаманаў—

То голас соў,

Якія выдзяўбаюць вачэй дакор.

І ў момант трывожна заснуў,
На шэрых камяніцах страх:

— Грошы!

Гадзіннік!

Р-р-разьдэвайся!

Н-ну-у!

Ў мацэру,

Бога,

Веру—цара.

А ў горадзе куля закон,

Гугнявяць і п'юць гавары:

— Дзёргай прыкладам

Па шыбах вакон,

Па звонкаму шклу гарадзкіх вітрын.

Паніка, паніка!

За стрэлам—стрэл,

Размовай кулямётнай жуць.

А п'яныя песні гучаць па дварэ

Залатапагоньнічкі гуляюць, пяюць:

— „Па ўсёй Рассе(й)і—хлопчыкі

Размова йдзе адна:

Біда, біда, малойчыкі,
Вайна, вось тут, вайна.
Ўсю ночыньку да раньня
Катуюць хвыляванні
Ўсё думаем,
Што возьмуць хутка нас.
А дні сталі ліхі(й)я, ліхі(й)я,
Прапала наша матушка
Расе(й)я, Расе(й)я.
І хто з бандытамі цягаіцца,
А хто ў тылу валяіцца
І думае бандыты нападуць.
Пад зенкамі „ліхтарыкі“,
Ў кішэні пуста ў нас,
Гуляюць вунь гусарыкі
І ўсякая шпана.
А мы роду к зацкага,
Расеюшкі кабацкае
Прапалы, хлопцы, проста за нішто.
Эх х... к мацеры пагончыкі
Айда, братва, дамоў.
Завошта-ж мы пагромашчыкі
Лілі нявінна кроў,
Ах-х... сьлёзы, сьлёзы-сьлёзынькі...

... Уцякай, братва, з дарожанькі
Будзёнаўцы ўжо тут,
Як тут, прышлі“...
Валяюцца пагоны,
Разьбіты эшалёны
Імчыць Будзённага
За строем новы строй..
На вуліцах песьні льюцца:
На бой,
На бой,
На бой!

НА КАНЦЕ ВЯЛІКІХ ЭПОХ

На канце вялікіх эпох
Займаецца промін пажараў,
І зноў падымаюцца хмары
Надземных вялікіх трывог.

А покуль бязглуздыцы твань,
Газетных суладздыяў камфорты.
Зіяюць атрутна рэторы
І сьмерці сьладцакэй здань.

Часова зьвініць трубадур,
Часова хмяліца асалода;
Глыбока зіе на згода,
Пылае бікфордаў шнур.

Пад п'яны шалёны сапал
На панскае золата-грышчы.

Рыхтуюцца зноў агнявішчы
І выбуху страшны шквал.

А потым? Пакуль цішыня,
А потым? Удары зьнянацку.
І шэрай скацінкай салдацкай
Варожыя станы зьвіняць.

На канце вялікіх эпох
Краіна мая маладою.
Рэспубліка! Сам я з табою
На варце вялікіх эпох.

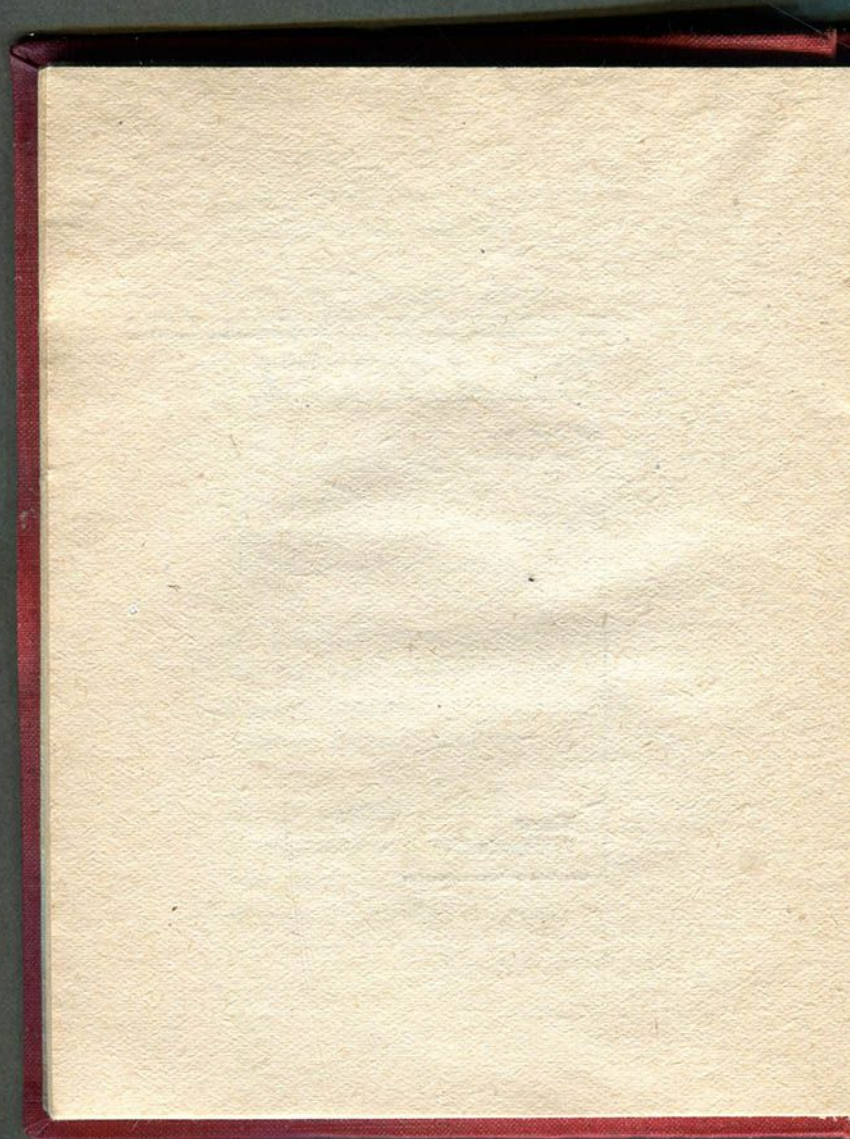
Бо наша зрубцованасьць плеч,
Як сымбаль няволі адвеку.
Калі-ж прагрыміць небясьпека,
Ударна наострыма меч.

Я сам падымаю яго,
Я першым яго падымаю.
На панскую чорную зграю
Я рынуся першы ў агонь.

БАЛЯДЫ

Мікола
Хведаровіч

ЗАГАД

I

Ціхі салодкі сон.
Сьпіць баявы батальён.
Толькі ня сьпіць вартавы
Трыста аднэй галавы.
Строгі адданы загад—
Назад ні адна нага!
Хай сабе сьмерць на скаку,
Мы пераходзім раку.
Вось падышоў вартавы,
Стаў ля аднэй галавы,
Пётра Іванавіч Краб,
Зараз зьявіцца у штаб!

Роўна а поўначы ў шэсьць,
Ёсьць, батальёны!
Ёсьць!

Ціха падняўся адзін,
Узяў баявы карабін.

Роўна а поўначы, ў шэсьць,
Я, батальённы, ёсьць!

— Знайце, таварыш, атрад
Вам аддае загад!

Ранак надыйдзе пакуль
Мы пераходзім раку.

Там, дзе праложаны мост.
Дрэмле варожы пост.

Гляньце! Як шкло перагіб
Ў смуге туману другі.

Толькі надыйдзе ноч
Шызым туманам ізноў,

Хай сабе будзе што хоць —
Вам абаіх прыкалоць.

Ведай загад баявы
— Хай лепш памрэ вартавы,

Чымся увесь батальён
Згубіць сугучнасьць колён.

Ёсьць, батальённы, — рад
Выканаць ваш загад!

БАЛЯДА АБ МАІМ КОМІСАРЫ

Ц

З сэрцам не пасварыш
Перажыткаў мар.
Прада мной таварыш
Роты комісар.
Ноччу ў непагоду,
Цень паміж вакон—
У дальнія паходы
Кліча эскадрон.
І грмяць октавы
Пушак кананад:
Левыя—направа!
Правыя—назад!
А пад кананаду
Баявая часьць,
Куляй і прыкладам
Ворага з пляча.

Ў гэты час ў знямозе
Пад варожы залп,
Матка на парозе
Усхліпвае ў сьлязах.
— „Сын мой, сын Мікола,
Ці забіт, ці жыў?
Баявая школа
Дзе твая, скажы?
На якіх дарогах
І пад чый агонь
Легкавыя ногі
Загубіў твой конь?“
Чым стрымаць пачуцьці,
Чым судэшыць плач?
Дзесь далёка чуждзі
Кліча ў бой трубач—
І грываць октавы
Пушак кананад:
Левыя—направа!
Правыя—назад!

Чую
І ня веру,

Мчыцца дзесь
Галоп.
Прабіваем дзверы
Мы
Пад Перакоп.
Нам цяпер абоім
Гэтакай парой,
Цяжка перастроіць
Шаблю на пяро.

III

Памяць—кніга вялікіх спраў
Перакажа, раскрые нам,

Што захована наглуха там—
Перажыткі і радасьць і страх.

Ў гэтай спадчыне многа слоў,
Разнастайныя песьні наўдзіў.
Ў гэтай спадчыне многа паслоў
Хто па сьцежках геройскі хадзіў.

Ў кнігу ўпісана многа імён,
Ў кнігу ўпісан і наш батальён,

І упісаны там без маны
Ўсе героі вялікай вайны.

І выпадкам адзначаны ліст
Усе героі сям'і ляглі.

І ніякіх у іх адзнак
І ніводнага з іх не пазнаць.

Зноў запісана ў кнізе той:
Мы за край паміралі свой,

Покуль волі ўвышла зара,
Ня пускалі драпежных зграй.

Перад сьмерцю старэйшы сам
На паперы кроўю пісаў:

— Прачытайце і марш у паход,
Прачытайце і марш на заход,

І галёпам ў замучаны край
Дзе так многа драпежных зграй,

Дзе сьлязамі і кроўю зямля
Ад канца і да канца падплыла.

Адшукайце—там ёсьць чалавек,
Адшукайце—там ёсьць дарагі
І а разьбітай яго галавы
Выдзяўбаюць вароны мазгі.

Недапісана.
.
. Ен капітан.
Зноў прапушчана некалькі слоў...
.
Наша матка ўмірае ад ран
Загубіўшы сваіх сыноў.

Вось на гэтым і скончан ліст,
Вось такім я яго знайшоў.
Пахваліў командзір чэкіст,
Адказаў „корашо, корашо“.

Прачытаўшы байцом данос,
Прачытаўшы ў паўголаса сам,
Запытаў фуражыра
— Авёс?
Каб хапіла для коняй аўса!

Уміраў запусьцелы сад.
Ападаў парыжэлы клён.
Прагучэў командзіра загад:
— На сьвітаньні ў паход батальён.

(Бараніў тады полк наш Урал
Наступаў там адзін генэрал).
І ў глухую нямую ціш
Галасы прашапталі
Ісьці!

А праз пару хвілін як адзін
Правяраў баявы карабін.

А праз пару яшчэ гадзін
Спачывалі ўсе як адзін.

Толькі клён галавою трос
І жавалі коні авёс,

Прачуваючы новы бой,
Прачуваючы новы строй.

І ападвалі з клёнаў тых
Залатое ўбраньне—лісты.

Памяць—кніга вялікіх спраў
Перакажа, раскрые нам,
Што захована наглуха там
Перажыткі і радасьць і страх.

IV

Вясна. Пачарнелі сляды
На шчарсыцьвелым зімовым сьнягу.
І дурочки бурлівай вады
На пратораны шлях пабягуць.

Бязумоўная ж праўда адна:
Дзень адзіны і ноч адна.

І праходзяць чародкай яны.
Нібы стокі вясновай вады.
Перажыткі ж нязьменны адны
Фіксавала іх памяць—гады.

Самы блізкі ў мінулым герой
Паўстае ў ваччу прада мной.

Нібы ў хмарных туманах ідзе
І нясе свой геройскі багаж.

Ён бягучага дня маладзей,
Хоць вялікі жыцьцёвы стаж.

Чую сырасьць Варшаўскіх палёў
Дарагіх недаказаных слоў...

Памяць-кнігу кладу на стол—
Прада мною дваццаты год.
Кліча, кліча ў славы паход
Баявы вартавы комсамол.

А ў ячэйцы такі загад:
— Ня здымаць рўкі з курка!

І ня плюшчыць юнацкіх вачэй,
Покуль вораг ня сьпіць яшчэ!..

Так ў гісторыі шмат чаго
Застался для скарбаў магіл.
Не забуду-ж цябе аднаго,
Мой таварыш і друг, Рафаіл.

Ночы цёмнай спадала цень,
І другі нараджаўся дзень.

Рафаіл паміраў ад ран—
Сьвежы вырас у полі курган.

Я ня ведаю, як назваць
Гэту блізасьць бяз меры й канца...
Сёньня вырасла мята-трава,
На гарачай крыві байца.

Рафаіл, Рафаіл, Рафаіл!
На чужой пахаваны зямлі.
Твой таварыш і друг дарагі,
Чыкільгае цяпер без нагі...

Ах, гады, завірухі гады
І славуця існасьць падзей...
Мне здаюцца твае сьляды,
Дзе ня ступіш, куды ня йдзеш.

Дзе ты зараз, славуты герой,
Дзе ты зараз, паходны строй,
Дзе славуця, буйныя дні
Завірух, агнявых навальніц?

V

Вецер гойдае —
Стукае мёрзлымі касьцяшкамі саду,
Цёмнаю ноччу
Раджае поэтычны настрой.
І прыходзіць герой
Баявое мае баляды,
Цёплаю блізасьцю
Напаўняючы бедны пакой.

Ён прыходзіць
Івноў да мяне,
Комісар баявой брыгады,
Армейцаў любімец,
Ваяка, харобры асілак;
— Таварыш Мікола,
Давай пагаворым, парадаім —
Вораг насядае
З пераду,
Флянгаў,

І тылу.
Зараз, таварыш!
Брыгада гатова
Да бою,
Глянь-жа на плошчу
Колькі штыхоў
Ля Рэўкому!
Чуеш! Гарністы
Вітае паходнай трубою
Сэрца армейцаў,
Нашага таварыша
Г л а ў к о м а.

Бачыш!
Гарматы на сонцы
Агнём зубаскаляць,
Асядланя коні
Дрыжаць на халоднай панэлі,
Кулямёты стукочуць
Бліскучаю стукалкай сталі
І разгорнутым строем
Паходам
Праходзяць шынэлі.

Я гатоў, Рафаілі
Перадай —
Выяжджаю з коінным,
Ды клінка не знайсці..
...Запрапасьціла чортава сіла..
...Ах чакай!?.
Расьцягалі на полі вароны,
Прыткасьць сібірачкі
Мае кабылы.
І куды-ж мне?!
Ды што?..
Ні клінка,
Ні кабылы,
Ні шпораў,
Вінтоўка і сумка
Прыняты заўчора
На складзе,
Нат і сам я запамятаў
Нумар каторы,
І няма мне каму
Памагчы і парадзіць.

Пачакай, Рафаілі!
Пачакай!

Вьяжджаю конь...
...Вецер сіберны
І поэтычны настрой.
І здалося, быць можа, з прасонья
Толькі што вышаў
баявое балады герой.

VI

Дванаццаць гадзін,
 Празванілі званы,
 Глядзіць цішыня
 Праз чатыры вакны.

Плюшчацца стомлена вочы
 Хочаш—ня хочаш?!

Момант.
 Спыняецца змучаны зрок...
 Чыйсьці знаёмы халодны крок.
 Лёгка кранаюцца пальцы..
 Ёстаньце, Мікола,
 Ёстаньце!

Хіба-ж ня чулі апоўначы зvon,
 Ёстаньце!
 Чакае другі эскадрон.

Чуеце ржуць як коні
Перад паходам сёння.

Чую, сапраўды страмёнаў лязг
Пад капытамі хлюпоча гразь.
Поўнач,
Шукаю зброю,
Цемень лаўлю рукою.

Дзе мае шабля?
Дзе мой наган?
І перабітая зьвісла нага...
Чую паходную песьню,
Душна мне,
Цесна мне, цесна...

Годзе чакаць.
І крануўся строй,
Ноч. Цішыня
І пусты пакой.
Ціха шапочуць клёны,
Звоняць падковамі коні.

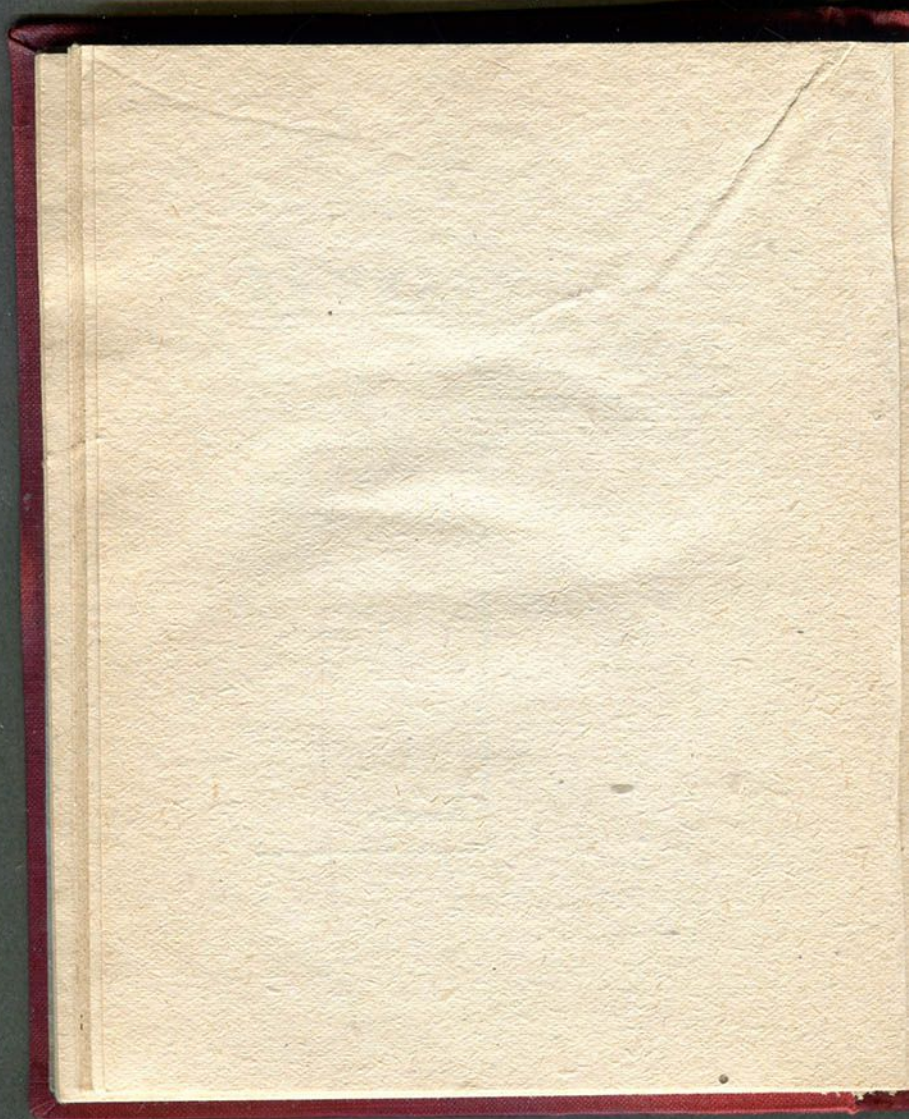
Стойце!
Рукамі лаўлю цішыню,
Вочы гараць,
Прыпадаю к вакну,
Бачу—падрэзаны крыльлі—
Падае трупам асілак.

Што гэта?
Можа юнацтва агонь?
Моцна баліць галава ад яго.
Ранак бліскуча сіні,
Дзесяць прабіў гадзіннік.

БАЯВЯ

ПЕСЬНИ

Мікола
Хведаровіч

З МІНУЛАГА

Вось тут
Груганы балявалі
Заўчора,
І моцна крычалі
Над сьнежнасьцю
Соннай.
І мёртвая постаць
Рукой сэмафора,
Стрымала разьбежнасьць
Паслушных вагонаў.

А з Вільні да Менску
Вужакамі рэйкі,
Змыкалі пляцформы
Разьбітых вакзалаў.
І сумныя вёскі
Нямыя калекі...

Краіна жабрачкай
Выгнаньніцай стала.

Палі зарасьлі
Дурнап'янам, жвірыцай,
Снарады разбурылі
Грудзі вагонаў.
Калючых дратоў
Заржавелья гліцы,
Раскінулі дзіка
Сьмяротныя скроні.

Пад гром кананады,
Што крок —
Небясьпека,
Трымайся зямліцы
Халоднай і роснай...
І поўзвалі ў муках
І стогнах калекі,
Пясок цалавалі
Халодныя вусны.

Калі-ж загасалі
Агні навальніцы,

Зямелькі разьбітай
Чарнелі скляпеньні...
Сюды груганы
Прыляталі жывіцца,

Як страшныя здані,
Як чорныя цені.
Сюды наляталі
Навалаю чорнай,
І моцна крычалі
Над сьнежнасьцю соннай.
А мёртвая постаць
Рукой семафору
Стрымала разьбежнасьць
Паслушных вагонаў.

ІАНЫ ІДУЦЬ

Беларусь, мая краіна,
Сьветлы цёплы ранак.
Сустракай-жа, гаспадыня,
Зноў гасьцей нязваных.

Адчыняй жа шырай дзьверы,
Нізка бі паклоны,
Бараніць зямлю і веру
Едуць легіёны.

Хто рабіў з бальшавікамі
На паноў аблаву,
Навядуць сягоньня госьці
Суд свой і расправу.

Каля цэрквы у сумоце
Журацца асіны.

Комісар штырчма на плоце
Весь крывава-сіні.

Сам паніч з вайскавай сьвітай
Аддае загады:
— Расстраляць, панове, — квіта
Ад імя ураду.

Ў паніча кашуля бела
Чысьценька памыта.
Беларускаю каймою
Навакол абшыта.

Паплавоў яго, зямліцы
Не акінеш вокам.
У маёнтку камяніцы
Да нябёс высокі:

Хто-ж даваў такому гаду
Да чыны высоцтва?
Ад вайскавага ураду
Хто даў поўнамоцтвы?

Рабаваць абрабаваных
Бяз жалю патолю.
Адабраць адну ўцеху
Дарагую волю.

Бедны люд ня здраднік, пане,
Ня слуга прадажны.
Яшчэ сонейка загляне
І да нас сярмяжных.

Мы сталёваю кагортай
Зьдзеісьнім нашы мары,
Ў бойцы мы адзіным фронтам
Разам з пролетарам.

І ня станем з паўдарогі
На краю бяздонья.
Надыходзіць перамога
Над нядоляй сёнья.

Глянь! Усход як чырванее
Полымем, зарою.
Мы для новага паўстанья
Рыхтавалі зброю.

НАДЫХОДЗІЦЬ БУРА

Не вятры навалу гоняць,
Не маланка сьлепіць вочы.
Навальніца будзе сённяя
Драсаваць маўклівасьць ночы.
Галасіць і выць па-воўчы
Навальніца будзе ноччу.

Пазрывае стрэхі бура,
Схрабустае ўвесь асіньнік.
Долю бацькаву разбурыць
І на горла стане сыну.
Вецер будзе выць, як дурань,
Над жыцьцём спраўляць хаўтуры.

І апусьціцца над краем
Гэтым сіверам калючым,

Банды ўабросная зграя,
Гадаў чорных і паўзучых.
Будзе ноч усю да раньня
Крывавае баляваньне.

Звоняць конскія падковы,
Палашы грымяць паходам.
Едзе „бацька Балаховіч“,
Падаруе ўсім „свабоду“.
Надыходзіць бура з громам,
Пачынаюцца пагромы.

І ПАГРОМЫ...

Сонным мястэчка блукае,
І дым
Вісьне хаўтурна,
Як чорная здрада.

Балаховіч:

Пане харунжы,
Заходзьце сюды!
Бэндземо, пане,
Вось тутай абядаць!

Пане харунжы,
Сядайце вось тут,
Добраму госьцю
Ад сэрца пашана.

Эй, гаспадар!
Закусіць прыгатуў
Ды прынясі нам
Гарэлкі і шклянак.

Яўрэй:

Слухаю, пане,
Вячэру падам
Ну, а гарэлкі...
Няма і ў мястэчку.
Проша агледзець
Хаціну маю,
Верце, паночку,
Ня знойдзеце з сьвечкай.

.
.

Рукі калоцяцца,
Ногі дрыжаць,
Сьцены і лямпа
Упалі нібыта.

К грудзям упалым
Прыстаўлен кінжал
Жорсткай рукою
Бандыта.

Дзеці з запечку
Да бацькі і ў крык!
— Тата,
Каханы наш тата!
Бачыць стары,
Як мястэчка гарыць,
Хутка займаюцца
Пуня і хата.

З крыўды і болю
Нястрыманы крык,
З горкім узрыдам
Зачынены вочы...
Вогненны ўгору
Узьняўся язык,
Цемру залізвае
Чорнае ночы.

О, хто даруе
І крыўду, і зьдзек
П'янай разьюшанай
Зграі бандытаў...
Хай вызваленьне
І помста ідзе,
Дзень загарыся
Прыгожы і сьветлы!

УДАР ЧЫРВОНААРМЕЙЦАУ

Армейцы, наперад!
Шаблі, бронь!
Алюрам на першы
Выстрал.
Стук капытоў
І страмёнаў зvon,
Кулі шалёнае сьвісты.

Коні нагамі
Ўздымаюць мяцель,
Вецер сярдзіты
Зрывае шынэлі;
Шэрыя цені
Цалуюць панэль,
Чорныя здані
Паўзуць па панэлі.

Там, дзе істужкаю
Сіняю лес,
Стромкія сосны,
Як пікі.
Белья сотні
Наперарэз
Мчацца шалёна
І дзіка.

— Гэй-жа наперад,
Ня схілім галоў,
Ў бойцы, браты, не здамося,
Волю, таварышы!..

.
Коні, галоп!
І кулямёты навокала косяць.
Ўспыхамі магнія
Рвецца шрапіэль,
Коні гайсаюць праз трупы.
Кроўю замазана
Бела панэль,
Шызым туманам
Атрутным.

Руки байца—
Гартаваная сталь,
Ў бойцы
Ня знаюць утомы.
Панства—
Кривавы рыхтуючы баль,
Нашы удары.
Прыпомніць.

Ў гэтым чаду
І сьмяротным агні,
Ў гэтым уздыме
Шалёным.
Мы паказалі,
Як край бараніць
Армія ўмее
Чырвоных.

ЗАКОНЧАН ПАХОД

Мы зьмералі многа
Палёў і дарог.
І зроблена многа
Ліхіх перамог.
З Усходу
На Запад,
З Паўдня
На Заход.
Закончан вялікі
Славуты паход.
Хто згінуў
Бяз бою.
Хто ў бойцы
Прапаў..
І ў полі
Над трупам
Крычыць гарлапан.

Ня вернуцца болей,
Ня прыдуць яны...
З Усходу на Захад
Стаяць курганы.
Ім песьні
І гімны
Складае поэт.
— А вецер сярдзіты
Памінкі п'яе.

■

І гром кананады
Варожай замоўк.
Вярнуўся дахаты
Дванаццаты полк.

ДА СЪВЕТЛАЙ КОМУНЫ

Гарыць маяк
Сусьветнае Комуны,
Што дзень міне—
Ярчэй яго прамень.
І гімны творчых дум
Імпэтам звонкаструнным
Імкнуцца прывітаць
Вялікі новы дзень.

Ў адважным голасе
Напружнасьць вольнай працы,
Ў магутным подыху
Жаданьняў і трывог...
Мы будзем жыць,
І ўсё жыцьцё змагацца,
І будзем смела йсьці
Да новых перамог.

Няхай цярністы шлях —
Ня страшны перашкоды,
Ў змаганьні выкуты
Магутны творчы дух.
На працу нашых рук
Глядзяць вякі, народы,
Да мэты блівіцца
Наш будаўнічы рух.

І ў гэтай радасьці
Ў няспынным гэтым руху —
Стазвожны гул
Бурлівага жыцьця.

На ясным-жа шляху
Ня страшны завірухі,
Мы смела пранясём .
Комуны вольнай сыцяг.

Прайшлі мы цяжкі шлях
Змаганьняў і руінаў,
Паходы дальнія,
Варожы дзікі шквал.

Нядарам сённячы
Пяюць машыны гімны
І славяць сьветлы час
Дзесяты перавал.

Спраўляе сённячы
Краіна урачыстасьць;
Узьвей сьцягі,
Мільённы цьвёрды крок!
Дык хіба-ж страшна нам
Варожай ночы мгістасьць,
Калі рашучасьцю
Палае творчы зрок?

І ў гэтым руху дзён,
І ў перамозе кожнай,
Пад сьвісты дзікія
Варожых страшных бур.
Нясьпынны бег жыцьця
Імчыць непераможна,
Расьце вышэй ўгару
Эпохі новай мур.

І што ні крок —
Бліжэй маяк Комуны,
Што дзень міне —
Ярчэй яго прамень.
І гімны творчых дум
Імпэтам звонкаструнным
Імкнуцца прывітаць
Вялікі новы дзень.

ЗЬМЯНЯЕМ ТВАР ЗЯМЛІ

Дні праскакалі шалёнай віхуры
„Заўтра“ над „сёньнем“ спраўляе хаўтуры.

У гворчым запале прайшлі рубіконы,
Нашым імкненьнем бязьмежны разгоны.

Там, дзе стаялі старыя капліцы,
Там, дзе ад гора хадзілі маліцца,

Дзе на каленях прасілі збавеньня,
Дзе паміралі ў глухім сутарэньні,—

Сёньня ўздываем магутныя гмахі,
Рэюць ў паветры сталёвыя птахі.

Вохкім дарогам падкладваем шпалы
Новыя ў строй станавяцца кварталы.

Гул аўтабусаў, аўто перагонкі,
Сьледу ня стала ад царскае конкі.

Трупам ляжыць камяніца старая,
К грудзям прывінчаны рэйкі трамваю.

Новыя рытмы і новыя песьні
Звоняць трамвайныя шпаркія рэйсы.

Нават магчымейшы рух тротуараў,
Нават румяная радасьць на тварах.

Новае заўтра заўсёды прарочыць,
Дык палымнейце-ж, пяснярскія вочы.

Каб не патухла у вершах сталёвасьць,
Каб запалалі поэтавы словы:

Клічу!
Радкі,
Станавіся да строю
З новым юнацкім бадзёрым настроем.

ЗЬМЯНЯЕМ ТВАР ЗЯМЛІ

Дні праскакалі шалёнай віхуры
„Заўтра“ над „сёньнем“ спраўляе хаўтуры.

У гворчым запале прайшлі рубіконы,
Нашым імкненьнем бязьмежны разгоны.

Там, дзе стаялі старыя капліцы,
Там, дзе ад гора хадзілі маліцца,

Дзе на каленях прасілі збавеньня,
Дзе паміралі ў глухім сутарэньні,—

Сёньня ўздываем магутныя гмахі,
Рэюць ў паветры сталёвыя птахі.

Вохкім дарогам падкладваем шпалы
Новыя ў строй станаваюцца кварталы.

Гул аўтабусаў, аўто перагонкі,
Сьледу ня стала ад царскае конкі.

Трупам ляжыць камяніца старая,
К грудзям прывінчаны рэйкі трамваю.

Новыя рытмы і новыя песьні
Звоняць трамвайныя шпаркія рэйсы.

Нават магутнейшы рух тротуараў,
Нават румяная радасьць на тварах.

Новае заўтра заўсёды прарочыць,
Дык палымнейце-ж, пяснярскія вочы.

Каб не патухла у вершах сталёвасьць,
Каб запалялі поэтавы словы:

Клічу!
Радкі,
Станавіся да строю
З новым юнацкім бадзёрым настроем.

„НА ЗАХАДЗЕ БЕЗ ПЕРАМЕН“

Як страшны гураган,
Як цемра чорнай ночы,
Як коньнікаў налёт,
Што зброяю зьвіняць.
Усюды сьмерць
Жывых істотаў сочыць,
А імя ёй:
Вайна...

Ў цьвітучых кабаре
Пад шальныя фокстроты,
Дзе музыка грывіць
І пеніцца віно,
Сьмяротны пішуць плян,
І сотні кулямётаў
Халодным градам куль
Прастрэляць сэрца зноў.

Ізноў пральцеца кроў
Нязьлічаных істотаў,
Мільёны ўзьнятых рук
Раздушаных ахвяр.
Дык накіруй жа рулі кулямётаў
Ў капіталістаў,
Пролетар!

Вайна за мір!
Загрукайце гарматы!
Прыцэл.
Зважай...
Пальба па ўсіх дварцох.
Няхай спакой
Пануе ў нашых хатах,
Хай вольны гімн
Гучыць ва ўсіх канцох

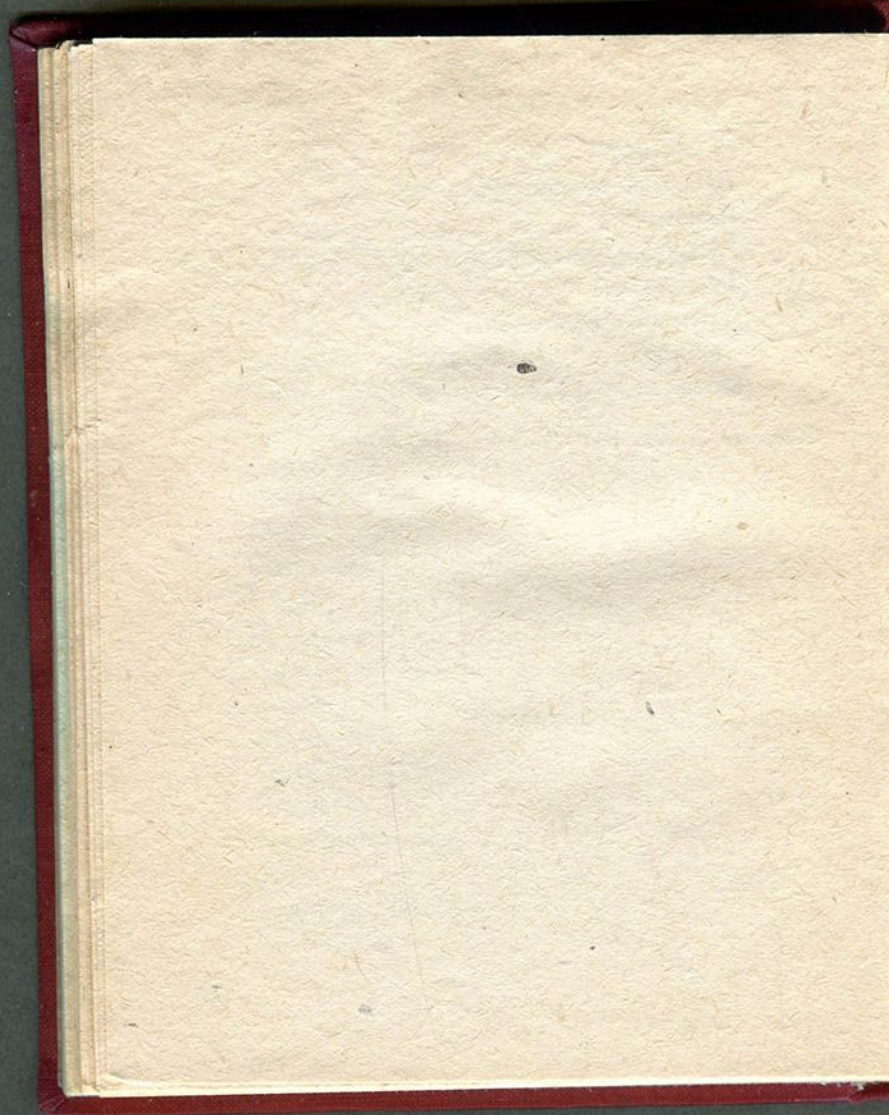
Вайна—за мір!
Пагібель капіталу...
Сталёвей крок!
Таварыш, цвёрда вер,
Што будзе жыць
Напружнасьць творчай працы
Ў Сусьветнай СССР.

ЧЫРВОНЫ СТРАЖ

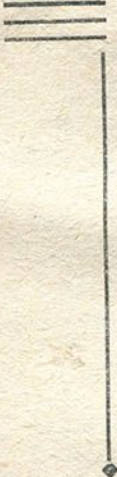
Гучэце-ж вы, словы,
Як трубная медзь!
Іграйце гучней
Перамогу!
Вы чуеце—
Сталі гарматы
Грымець,
І клічуць, нас клічуць
Ў дарогу.
Знаёмы іх грукат,
Знаёмы іх кліч,
Як помнік
Далёкіх паходаў...
Глядзеце,
Як чорныя хмары
Ляглі
І сунуць навалай
З Заходу.

Глядзеце,
Зышліся маланкай,
Агнём,
І клічуць прызыўнай
Трубою...
Трымай, Чырвоная,
Свой штык гартованы
Мазольнаю рукою.

Кастрычнік 1929 г.

ПЕСЬНЯ

Мікола
Хведаровіч

Байна за мір.

1880

1880

1880

КЛІЧ АТАМАНА

Там, каля Брэсту курган—
Сьпіць у зямлі Атаман.
Вецер хвалюе быльнёг:
У бойцы за волю ён лёг.

Там, дзе ляжыць Атаман,
Стаў над бядотаю пан,
Кроўю набракла зямля,
Кроўю рабочых, сялян.

Прыпеў:

Зьдзейсьнім геройскую мэту,
Пойдзем ў крывавай мы бой!
Ў бойцы за знамя Саветаў
Станем сталёвай сьцяной.

Чорныя хмары пльвудць,
Палкі за палкамі ідуць.

Стогне ад болю курган,
Кліча ізноў Атаман:

— Сьмела, армейцы, на бой
Станьце сталёвай сьцяной.
Варта савецкіх граніц,
Станьце ля новых байніц.

Прыпеў...

Банда разьюшаных зграй
Мчыць на савецкі наш край.
Банда напала на Ўсход,
Кліча труба нас ў паход.

Сьцяг камунізму, пылай,
Ў бойку, рабочы Кітай.
Хай-жа бушуе шквал,
Хай-жа дрыжыць капітал.

Прыпеў...

Гэй-жа, чырвоны дзор,
Вораг цікуе з-за гор.
Ворага сьлед ля граніц,
Стань-жа ля новых байніц.

І за ударам удар
Куляй савецкаю жарі.,
Сьцяг перамогі гарыць
Варта на месцы стаіць.

Прыпеў...

Зараз напружныя дні
Творчыя сьведцяць агні.
Расьце за кварталам, квартал
Хай-жа дрыжыць капітал.

Варта стаіць ля граніц,
Зьмена стаіць ля байніц,
Сьцяг перамогі, пылай,
Хай расквітае край.

Прыпеў...

САЛДАТАМ ІМПЭРЫЯЛІЗМУ

(А. Гідаш)

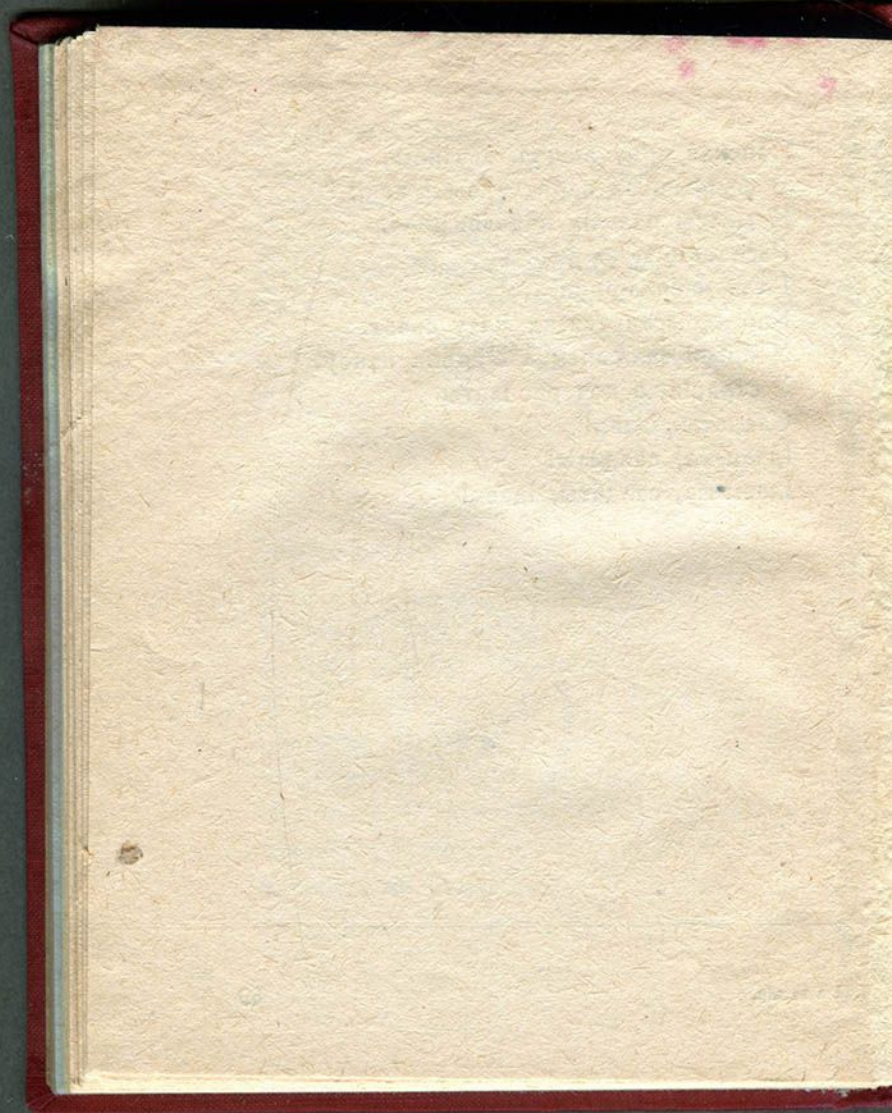
Гэй салдаты! За вучэньне час.
Пятнаццаць гадоў прайшло—і зноў
Муштра, муштра, бясконца з пляча.
Зноў дысцыпліна
Гне нам сьпіны.
Сталёвым шчаціньнем паўстала Эўропа,
Нюхае паветра для новай прыгоды.
Каб з-за вугла,
Агнём жарла,
Савецкі саюз спаліць да тла.
Хто будзе цэліць у роднага брата?
Хто жарло навядзе?
Вы!
Дык вас прымусяць салдаты!?
Ідзем-жа, салдаты!
Салдаты, ідзем!
Ідзем-жа, салдаты, ідзем!

Чаму ж бы не?
Здабыткі як мёд перамогі.
Нядарам душыў вас трупны туман,
Вельмі-ж за гэта кахаў вас пан.
І так вас шанаваў,
Нават ветрык спыняў.
Здаралася, праўда...
Здаралася: зубы крышыў кулакамі,
Здаралася: душыў пад замкамі,
Калоў штыхамі,
Ланцугі каваў,
Чацьвяртаваў,
Зганяў з вямлі штыршкамі,
Замест хлеба—камень
У горла соваў..
Але ўсё гэта дробязь,
Дробязь,
Салдаты..
За тое вы краскамі ўбраны багата,
І музыка ў лад гудзе.
Ідзем-жа, салдаты!
Салдаты, ідзем!
Ідзем-жа, салдаты, ідзем!

Альбо будзе інакш.
Салдаты!
Разумнейшымі сталі,
Хопіць ужо бізуна.
Мору апрыкраў нявольніка лёс,
Паўстаньне п'яе матрос.
Мора штыхі накіроўвае зноў,
Бачу, зноў бачу,
Салдаты, з фабрычных варот
— Агонь ужо.
Жонкі
Галосцяць, абняўшы мужоў,
Матулі вашы,
Салдаты!
Рукамі ў крыві на каленях,
З бруку бяруць каменьні.
А на палёх—
Глядзеце, салдаты!
Чырвоны віхор абдымае стагі.
Помста ужо заліла берагі,
Дзіцячыя раты
Крычаць аб помсьце.
З грукатам рухнуць у бяздоньне масты.

Панская кроў ліецца, зьвініць,
З фабрычных варот—языкі агні;
Кривавы разьлік падвясцьці—і,
Расплаціцца за ўсё.
І так расплаціцца,
Каб здрыгануўся ад жаху сьвет.
Ў крыві вахлынецца Эўропа паноў,
У страшную ноч расплаты.
Салдаты, ідзем!
Ідзем-жа, салдаты!
Ідзем-жа, салдаты, ідзем!

З Ъ М Е С Т

	Стар.
На парастках дзён—динаміт	' 3

РОМАНТЫКА БАЯВАЯ

У завірусе дзён	7
Шостая песня	11
У бальніцы	13
Шчырыя словы байца	15
У паход	20
Імпровізацыя	23
На канце вялікіх эпох	27

БАЛЯДЫ

✓ Загад	31
Баляда аб маім комісары	34
III Памяць—кітава вялікіх штурм	37
✓ IV Вялікія палары і м. с. і д.	41
+ V Вечер гойдае	44
+ VI Обнавадчанне радзін	48

БАЯВЫЯ ПЕСЬНІ

✓ Э мінулага	53
Паны ідуць	55
Надыходзіць бура	59
І пагромы	61

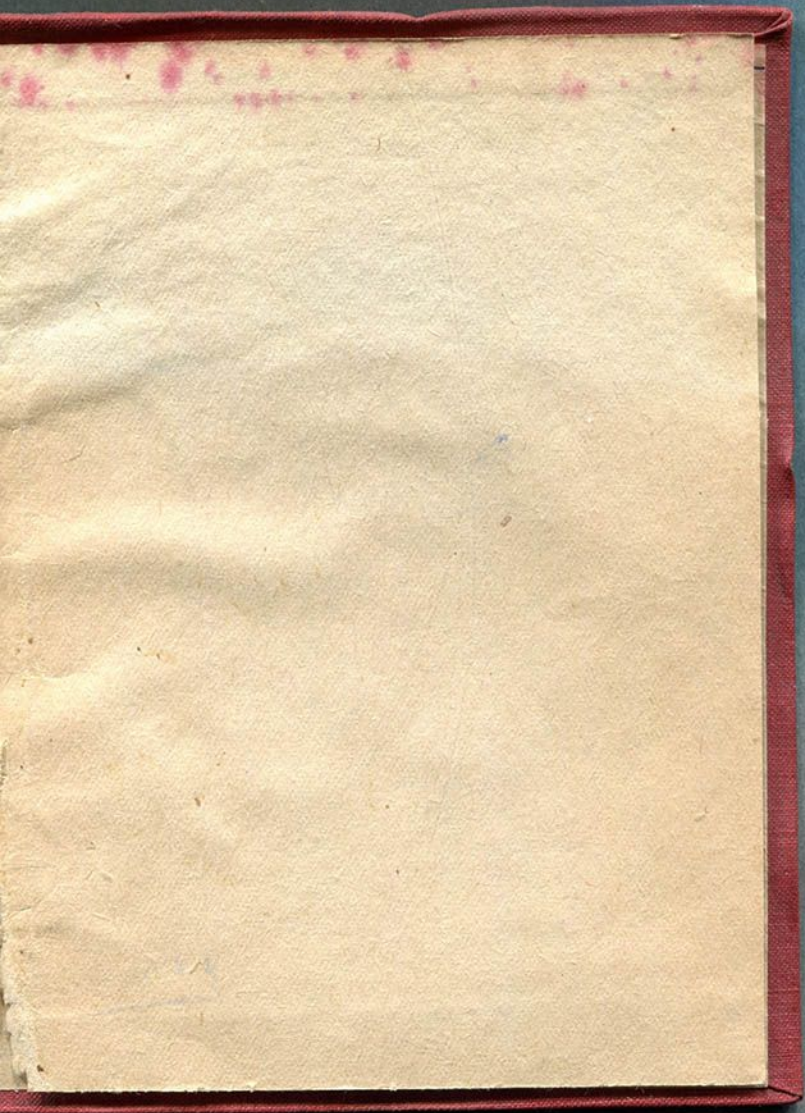
Стар.

✓ Удар чырвонаармейцаў	65
Закончан паход	68
Да сьветлай Комуны	70
Зьмяняем твар зямлі	74
„На захадзе без перамен“	76
✓ Чырвоны страж	78

ПЕСЬНЯ

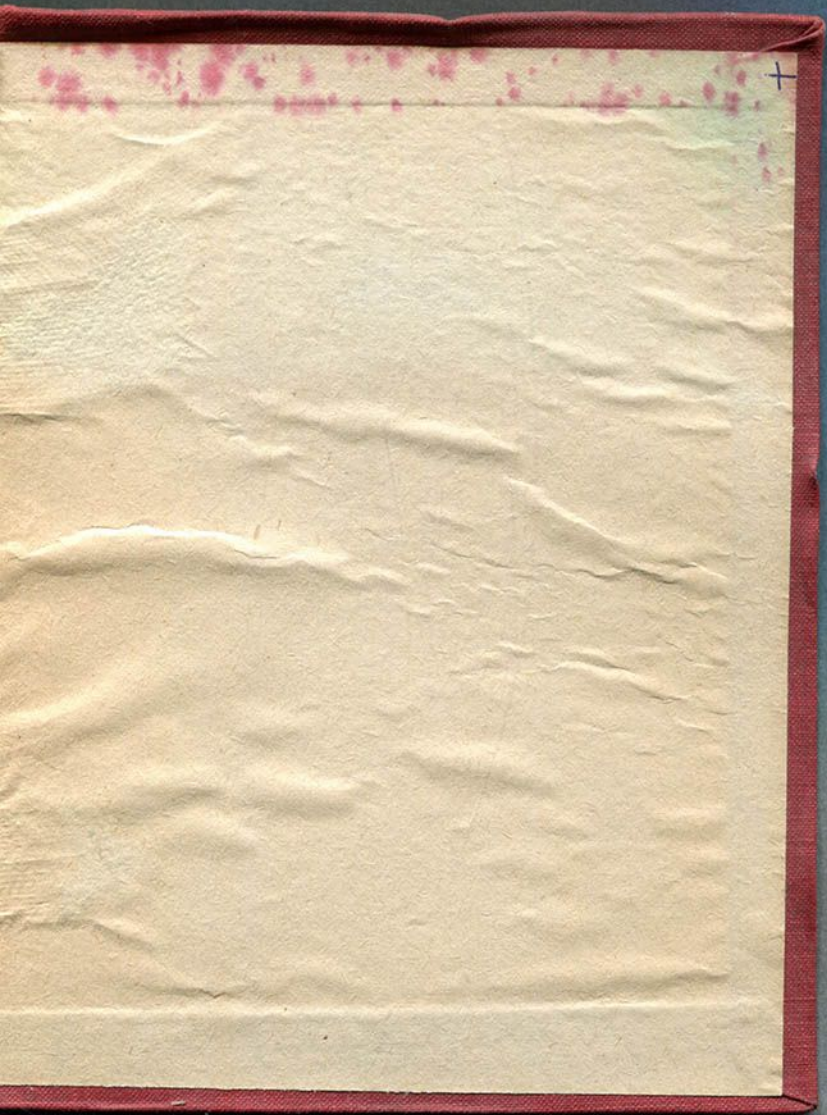
Кліч Атамана	83
Садатам імперыялізму	86

Бел. адгээл
1994 г.

1964 г.

a

ЦЕНА 1р. 50к.
ПЕРАПЛЕТ 50к.

80000003 1 19 190

